ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ

മഹർഷി വേദവ്യാസപ്രണീതം ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം

॥ ഏകാദശസ്കന്ധേ ത്രയോവിംശോഽധ്യായഃ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

ശ്രീ രംഗരാമാനുജ മഹാദേശികൻ

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ

ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം

॥ ഏകാദശസ്കന്ധേ ത്രയോവിംശോഽധ്യായഃ ॥

ബാദരായണിരുവാച
സ ഏവമാശംസിത ഉദ്ധവേന
ഭാഗവതമുഖ്യേന ദാശാർഹമുഖ്യഃ ।
സഭാജയൻ ഭൃത്യവചോ മുകുന്ദ -
സ്തമാബഭാഷേ ശ്രവണീയവീർയഃ ॥ **1** ॥

ശ്രീഭഗവാനുവാച
ബാർഹസ്പത്യ സ വൈ നാത്ര
സാധുർവൈ ദുർജനേരിതൈഃ ।
ദുരുക്തൈർഭിന്നമാത്മാനം
യഃ സമാധാതുമീശ്വരഃ ॥ **2** ॥

ന തഥാ തപ്യതേ വിദ്ധഃ പുമാൻ ബാണൈഃ സുമർമഗൈഃ ।
യഥാ തുദന്തി മർമസ്ഥാ ഹ്യസതാം പരുഷേഷവഃ ॥ **3** ॥

കഥയന്തി മഹത്പുണ്യമിതിഹാസമിഹോദ്ധവ ।
തമഹം വർണയിഷ്യാമി നിബോധ സുസമാഹിതഃ ॥ **4** ॥

കേനചിദ് ഭിക്ഷുണാ ഗീതം പരിഭൂതേന ദുർജനൈഃ ।
സ്മരതാ ധൃതിയുക്തേന വിപാകം നിജകർമണാം ॥ **5** ॥

അവന്തിഷു ദ്വിജഃ കശ്ചിദാസീദാഢ്യതമഃ ശ്രിയാ।
വാർതാവൃത്തിഃ കദർയസ്തു കാമീ ലുബ്ധോഽതികോപനഃ ॥ **6** ॥

ജ്ഞാതയോഽതിഥയസ്തസ്യ വാങ്മാത്രേണാപി നാർചിതാഃ।
ശൂൻയാവസഥ ആത്മാപി കാലേ കാമൈരനർചിതഃ ॥ **7** ॥

ദുഃശീലസ്യ കദർയസ്യ ദ്രുഹ്യന്തേ പുത്രബാന്ധവാഃ।
ദാരാ ദുഹിതരോ ഭൃത്യാ വിഷണ്ണാ നാചരൻ പ്രിയം ॥ **8** ॥

തസ്യൈവം യക്ഷവിത്തസ്യ ച്യുതസ്യോഭയലോകതഃ।
ധർമകാമവിഹീനസ്യ ചുക്രുധുഃ പഞ്ചഭാഗിനഃ ॥ **9** ॥

തദവധ്യാനവിസ്രസ്തപുൺയസ്കന്ധസ്യ ഭൂരിദ।
അർഥോഽപ്യഗച്ഛന്നിധനം ബഹ്വായാസപരിശ്രമഃ ॥ **10** ॥

ജ്ഞാതയോ ജഗൃഹുഃ കിഞ്ചിത് കിഞ്ചിദ് ദസ്യവ ഉദ്ധവ।
ദൈവതഃ കാലതഃ കിഞ്ചിദ് ബ്രഹ്മബന്ധോർനൃപാർഥിവാത് ॥ **11** ॥

സ ഏവം ദ്രവിണേ നഷ്ടേ ധർമകാമവിവർജിതഃ।
ഉപേക്ഷിതശ്ച സ്വജനൈശ്ചിന്താമാപ ദുരത്യയാം ॥ **12** ॥

തസ്യൈവം ധ്യായതോ ദീർഘം നഷ്ടരായസ്തപസ്വിനഃ।
ഖിദ്യതോ ബാഷ്പകംഠസ്യ നിർവേദഃ സുമഹാനഭൂത് ॥ **13** ॥

സ ചാഹേദമഹോ കഷ്ടം വ്യഥാഽഽത്മാ മേഽനുതാപിതഃ।
ന ധർമായ ന കാമായ യസ്യാർഥായാസ ഈദൃശഃ ॥ **14** ॥

പ്രായേണാർഥാഃ കദർയാണാം ന സുഖായ കദാചന।
ഇഹ ചാത്മോപതാപായ മൃതസ്യ നരകായ ച ॥ **15** ॥

യശോ യശസ്വിനാം ശുദ്ധം
ശ്ലാഘ്യാ യേ ഗുണിനാം ഗുണാഃ।

ലോഭഃ സ്വൽപോഽപി താൻ ഹന്തി
ശ്വിത്രോ രൂപമിവേപ്സിതം ॥ **16** ॥

അർഥസ്യ സാധനേ സിദ്ധേ ഉത്കർഷേ രക്ഷണേ വ്യയേ।
നാശോപഭോഗ ആയാസസ്ത്രാസശ്ചിന്താ ഭ്രമോ നൃണാം ॥ **17** ॥

സ്തേയം ഹിംസാനൃതം ദംഭഃ കാമഃ ക്രോധഃ സ്മയോ മദഃ।
ഭേദോ വൈരമവിശ്വാസഃ സംസ്പർധാ വ്യസനാനി ച ॥ **18** ॥

ഏതേ പഞ്ചദശാനർഥാ ഹ്യർഥമൂലാ മതാ നൃണാം।
തസ്മാദനർഥമർഥാഖ്യം ശ്രേയോഽർഥീ ദൂരതസ്ത്യജേത് ॥ **19** ॥

ഭിദ്യന്തേ ഭ്രാതരോ ദാരാഃ പിതരഃ സുഹൃദസ്തഥാ।
ഏകാസ്നിഗ്ധാഃ കാകിണിനാ സദ്യഃ സർവേഽരയഃ കൃതാഃ ॥ **20** ॥

അർഥേനാൽപീയസാ ഹ്യേതേ സംരബ്ധാ ദീപ്തമന്യവഃ।
ത്യജന്ത്യാശു സ്പൃധോ ഘ്നന്തി സഹസോത്സൃജ്യ സൗഹൃദം ॥ **21** ॥

ലബ്ധ്വാ ജൻമാമരപ്രാർഥ്യം മാനുഷ്യം തദ് ദ്വിജാഗ്ര്യതാം।
തദനാദൃത്യ യേ സ്വാർഥം ഘ്നന്തി യാന്ത്യശുഭാം ഗതിം ॥ **22** ॥

സ്വർഗാപവർഗയോർദ്വാരം പ്രാപ്യ ലോകമിമം പുമാൻ।
ദ്രവിണേ കോഽനുഷജ്ജേത മർത്യോഽനർഥസ്യ ധാമനി ॥ **23** ॥

ദേവർഷിപിതൃഭൂതാനി ജ്ഞാതീൻ ബന്ധൂംശ്ച ഭാഗിനഃ।
അസംവിഭജ്യ ചാത്മാനം യക്ഷവിത്തഃ പതത്യധഃ ॥ **24** ॥

വ്യർഥയാർഥേഹയാ വിത്തം പ്രമത്തസ്യ വയോ ബലം।
കുശലാ യേന സിധ്യന്തി ജരഠഃ കിം നു സാധയേ ॥ **25** ॥

കസ്മാത് സജ്ജിശ്യതേ വിദ്വാൻ വ്യർഥയാർഥേഹയാസകൃത്।
കസ്യചിൻമായയാ നൂനം ലോകോഽയം സുവിമോഹിതഃ ॥ **26** ॥

കിം ധനൈർധനദൈർവാ കിം കാമൈർവാ കാമദൈരുത ।
മൃത്യുനാ ഗ്രസ്യമാനസ്യ കർമഭിർവോത ജൻമദൈഃ ॥ **27** ॥

നൂനം മേ ഭഗവാംസ്തുഷ്ടഃ സർവദേവമയോ ഹരിഃ ।
യേന നീതോ ദശാമേതാം നിർവേദശ്ചാത്മനഃ പ്ലവഃ ॥ **28** ॥

സോഽഹം കാലാവശേഷേണ ശോഷയിഷ്യേംഗമാത്മനഃ ।
അപ്രമത്തോഽഖിലസ്വാർഥേ യദി സ്യാത് സിദ്ധ ആത്മനി ॥ **29** ॥

തത്ര മാമനുമോദേരൻ ദേവാസ്ത്രിഭുവനേശ്വരാഃ ।
മുഹൂർതേന ബ്രഹ്മലോകം ഖട്വാംഗഃ സമസാധയത് ॥ **30** ॥

ശ്രീഭഗവാനുവാച
ഇത്യഭിപ്രേത്യ മനസാ ഹ്യാവന്ത്യോ ദ്വിജസത്തമഃ ।
ഉൻമുച്യ ഹൃദയഗ്രന്ഥീൻ ശാന്തോ ഭിക്ഷുരഭൂൻമുനിഃ ॥ **31** ॥

സ ചചാര മഹീമേതാം സംയതാത്മേന്ദ്രിയാനിലഃ ।
ഭിക്ഷാർഥം നഗരഗ്രാമാനസംഗോഽലക്ഷിതോഽവിശത് ॥ **32** ॥

തം വൈ പ്രവയസം ഭിക്ഷുമവധൂതമസജ്ജനാഃ ।
ദൃഷ്ട്വാ പര്യഭവൻ ഭദ്ര ബഹ്വീഭിഃ പരിഭൂതിഭിഃ ॥ **33** ॥

കേചിത്ത്രിവേണും ജഗൃഹുരേകേ പാത്രം കമണ്ഡലും ।
പീഠം ചൈകേഽക്ഷസൂത്രം ച കന്ഥാം ചീരാണി കേചന ॥ **34** ॥

പ്രദായ ച പുനസ്താനി ദർശിതാൻയാദദുർമുനേഃ ।
അന്നം ച ഭൈക്ഷ്യസമ്പന്നം ഭുഞ്ജാനസ്യ സരിത്തടേ ॥ **35** ॥

മൂത്രയന്തി ച പാപിഷ്ഠാഃ ഷ്ഠീവന്ത്യസ്യ ച മൂർധനി ।
യതവാചം വാചയന്തി താഡയന്തി ന വക്തി ചേത് ॥ **36** ॥

തർജയന്ത്യപരേ വാഗ്ഭിഃ സ്തേനോഽയമിതി വാദിനഃ।
ബധ്നന്തി രജ്ജ്വാ തം കേചിദ് ബധ്യതാം ബധ്യതാമിതി ॥ **37** ॥

ക്ഷിപന്ത്യേകേഽവജാനന്ത ഏഷ ധർമധ്വജഃ ശഠഃ।
ക്ഷീണവിത്ത ഇമാം വൃത്തിമഗ്രഹീത് സ്വജനോജ്ഝിതഃ ॥ **38** ॥

അഹോ ഏഷ മഹാസാരോ ധൃതിമാൻ ഗിരിരാഡിവ।
മൗനേന സാധയത്യർഥം ബകവദ് ദൃഢനിശ്ചയഃ ॥ **39** ॥

ഇത്യേകേ വിഹസന്ത്യേനമേകേ ദുർവാതയന്തി ച।
തം ബബന്ധുർനിരുരുധുർയഥാ ക്രീഡനകം ദ്വിജം ॥ **40** ॥

ഏവം സ ഭൗതികം ദുഃഖം ദൈവികം ദൈഹികം ച യത്।
ഭോക്തവ്യമാത്മനോ ദിഷ്ടം പ്രാപ്തം പ്രാപ്തമബുധ്യത ॥ **41** ॥

പരിഭൂത ഇമാം ഗാഥാമഗായത നരാധമൈഃ।
പാതയദ്ഭിഃ സ്വധർമസ്ഥോ ധൃതിമാസ്ഥായ സാത്ത്വികീം ॥ **42** ॥

ദ്വിജ ഉവാച
നായം ജനോ മേ സുഖദുഃഖഹേതു -
ർന ദേവതാഽഽത്മാ ഗ്രഹകർമകാലാഃ।
മനഃ പരം കാരണമാമനന്തി
സംസാരചക്രം പരിവർതയേദ് യത് ॥ **43** ॥

മനോ ഗുണാൻ വൈ സൃജതേ ബലീയ -
സ്തതശ്ച കർമാണി വിലക്ഷണാനി।
ശുക്ലാനി കൃഷ്ണാൻയഥ ലോഹിതാനി
തേഭ്യഃ സവർണാഃ സൃതയോ ഭവന്തി ॥ **44** ॥

അനീഹ ആത്മാ മനസാ സമീഹതാ
ഹിരണമയോ മത്സഖ ഉദ്വിചഷ്ടേ।

മനഃ സ്വലിംഗം പരിഗൃഹ്യ കാമാൻ
ജുഷൻ നിബദ്ധോ ഗുണസംഗതോഽസൗ ॥ **45** ॥

ദാനം സ്വധർമോ നിയമോ യമശ്ച
ശ്രുതം ച കർമാണി ച സദ്വ്രതാനി।
സർവേ മനോനിഗ്രഹലക്ഷണാന്താഃ
പരോ ഹി യോഗോ മനസഃ സമാധിഃ ॥ **46** ॥

സമാഹിതം യസ്യ മനഃ പ്രശാന്തം
ദാനാദിഭിഃ കിം വദ തസ്യ കൃത്യം।
അസംയതം യസ്യ മനോ വിനശ്യദ്
ദാനാദിഭിശ്ചേദപരം കിമേഭിഃ ॥ **47** ॥

മനോവശേഽൻയേ ഹ്യഭവൻ സ്മ ദേവാ
മനശ്ച നാൻയസ്യ വശം സമേതി।
ഭീഷ്മോ ഹി ദേവഃ സഹസഃ സഹീയാൻ
യുഞ്ജ്യാദ് വശേ തം സ ഹി ദേവദേവഃ ॥ **48** ॥

തം ദുർജയം ശത്രുമസഹ്യവേഗ -
മരുന്തുദം തന്ന വിജിത്യ കേചിത്।
കുർവന്ത്യസദ്വിഗ്രഹമത്ര മർത്യൈ -
ർമിത്രാൺയുദാസീനരിപൂൻ വിമൂഢാഃ ॥ **49** ॥

ദേഹം മനോമാത്രമിമം ഗൃഹീത്വാ
മമാഹമിത്യന്ധധിയോ മനുഷ്യാഃ।
ഏഷോഽഹമൻയോഽയമിതി ഭ്രമേണ
ദുരന്തപാരേ തമസി ഭ്രമന്തി ॥ **50** ॥

ജനസ്തു ഹേതുഃ സുഖദുഃഖയോശ്ചേത്
കിമാത്മനശ്ചാത്ര ഹ ഭൗമയോസ്തത്।

ജിഹ്വാം ക്വചിത് സന്ദശതി സ്വദദ്ഭി -
സ്തദ്വേദനായാം കതമായ കുപ്യേത് ॥ **51** ॥

ദുഃഖസ്യ ഹേതുർയദി ദേവതാസ്തു
കിമാത്മനസ്തത്ര വികാരയോസ്തത് ।
യദംഗമംഗേന നിഹൻയതേ ക്വചിത്
ക്രുധ്യേത കസ്മൈ പുരുഷഃ സ്വദേഹേ ॥ **52** ॥

ആത്മാ യദി സ്യാത് സുഖദുഃ ഖഹേതുഃ
കിമൻയതസ്തത്ര നിജസ്വഭാവഃ ।
ന ഹ്യാത്മനോഽൻയദ് യദി തൻമൃഷാ സ്യാത്
ക്രുധ്യേത കസ്മാന്ന സുഖം ന ദുഃഖം ॥ **53** ॥

ഗ്രഹാ നിമിത്തം സുഖദുഃഖയോശ്ചേത്
കിമാത്മനോഽജസ്യ ജനസ്യ തേ വൈ ।
ഗ്രഹൈർഗ്രഹസ്യൈവ വദന്തി പീഡാം
ക്രുധ്യേത കസ്മൈ പുരുഷസ്തതോഽൻയഃ ॥ **54** ॥

കർമാസ്തു ഹേതുഃ സുഖദുഃഖയോശ്ചേത്
കിമാത്മനസ്തദ്ധി ജഡാജഡത്വേ ।
ദേഹസ്ത്വചിത് പുരുഷോഽയം സുപർണഃ
ക്രുധ്യേത കസ്മൈ ന ഹി കർമമൂലം ॥ **55** ॥

കാലസ്തു ഹേതുഃ സുഖദുഃഖയോശ്ചേത്
കിമാത്മനസ്തത്ര തദാത്മകോഽസൗ ।
നാഗ്നേർഹി താപോ ന ഹിമസ്യ തത് സ്യാത്
ക്രുധ്യേത കസ്മൈ ന പരസ്യ ദ്വന്ദ്വം ॥ **56** ॥

ന കേനചിത് ക്വാപി കഥഞ്ചനാസ്യ
ദ്വന്ദ്വോപരാഗഃ പരതഃ പരസ്യ ।

യഥാഹമഃ സംസൃതിരൂപിണഃ സ്യാ -
ദേവം പ്രബുദ്ധോ ന ബിഭേതി ഭൂതൈഃ ॥ **57** ॥

ഏതാം സ ആസ്ഥായ പരാത്മനിഷ്ഠാ -
മധ്യാസിതാം പൂർവതമൈർമഹർഷിഭിഃ ।
അഹം തരിഷ്യാമി ദുരന്തപാരം
തമോ മുകുന്ദാംഘ്രിനിഷേവയൈവ ॥ **58** ॥

ശ്രീഭഗവാനുവാച
നിർവിദ്യ നഷ്ടദ്രവിണോ ഗതക്ലമഃ
പ്രവ്രജ്യ ഗാം പർയടമാന ഇത്ഥം ।
നിരാകൃതോഽസദ്ഭിരപി സ്വധർമാ -
ദകമ്പിതോഽമും മുനിരാഹ ഗാഥാം ॥ **59** ॥

സുഖദുഃഖപ്രദോ നാന്യഃ പുരുഷസ്യാത്മവിഭ്രമഃ ।
മിത്രോദാസീനരിപവഃ സംസാരസ്തമസഃ കൃതഃ ॥ **60** ॥

തസ്മാത് സർവാത്മനാ താത നിഗൃഹാണ മനോ ധിയാ ।
മയ്യാവേശിതയാ യുക്ത ഏതാവാൻ യോഗസംഗ്രഹഃ ॥ **61** ॥

യ ഏതാം ഭിക്ഷുണാ ഗീതാം ബ്രഹ്മനിഷ്ഠാം സമാഹിതഃ ।
ധാരയംശ്ചാവയംശ്ചൃണ്വൻ ദ്വന്ദ്വൈർനൈവാഭിഭൂയതേ ॥ **62** ॥

॥ ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യാം
സംഹിതായാം ഏകാദശസ്കന്ധേ ത്രയോവിംശോഽധ്യായഃ ॥